TURKU

Åbo stads anvisningar för operatörer av små fortskaffningsmedel för allmänt bruk

Åbo stad

Publikation av Åbo stad 2021

Innehåll

1 Inledning 3
2 Begrepp 3
3 Förutsättningar 4
4 Koldioxidneutralitet 4
5 Att anvisa användarna och säkerhet 4
6 Fortskaffningsmedlen och deras underhåll 5
7 Parkering 6
8 Den operativa verksamheten och förflyttning 6
9 Feedbacksystem och samarbete 7
10 Insamling, användning och utnyttjande av data 8

Åbo stads anvisningar för operatörer av små fortskaffningsmedel för allmänt bruk

Rapporten är producerad av: Stadmiljöns mobilitetstjänster
Layout: Åbo stad, Katariina Salokannel
Omslagsbild: Katariina Salokannel
Publicerad: November 2021

1 Inledning

Åbo stads framtid byggs i ett läge där verksamhetsmiljön ändras i en allt snabbare takt. Klimatförändringen, urbaniseringen och digitaliseringen är exempel på fenomen som påverkar människornas dagliga liv överallt i världen. Ett av målen med stadsstrategin Åbo 2029 för Åbo stad är att göra åbobornas vardag smidigare. Detta genomförs exempelvis genom att underlätta rörligheten för kommuninvånarna.

Syftet är att det ska vara smidigt att ta sig fram på samtliga färdsätt. I utvecklingen av stadstrafiken ligger tyngdpunkterna på gång och cykling, den regionala kollektivtrafiken och på att bredda användningen av ny miljö- och klimatvänlig teknologi. Att utveckla rörligheten är också av stor vikt i klimatpolitiken. Växthusutsläppen som trafiken orsakar ska minskas enligt minimiscenariot i planerna för ett koldioxidneutralt Åbo 2029. Genom att utnyttja nya, innovativa färdsätt tar Åbo del i stävjandet av klimatförändringen.

Elsparkcyklar och cyklar för allmänheten har kommit till Åbo stad. Framöver kan utbudet av fortskaffningsmedel öka ytterligare bland annat i form av olika små elektriska fortskaffningsmedel. Dessa små fortskaffningsmedel jämställs med cyklar i vägtrafiklagen, och fortskaffningsmedlen tillhandahålls genom fri privat affärsverksamhet.

Användningen av elsparkcyklar och stadscyklar är ett nytt fenomen, och Åbo stad vill ge anvisningar för goda tillvägagångssätt för företag som tillhandahåller uthyrning av fortskaffningsmedel. Syftet med dessa anvisningar är att de nya formerna för persontrafik ska fungera och vara trygga samt att de på ett naturligt sätt ska passa in bland övriga färdsätt.

2 Begrepp

I den här anvisningen avses följande:

Med ”*operatör*” avses en tjänsteleverantör som är verksam i Åbo stads region och som ansvarar för att tillhandahålla tjänsten och tillhörande verksamhet, såsom exempelvis hopsamling av fortskaffningsmedlen, service av dem, kundservice samt övrig verksamhet med anknytning till tjänsten oavsett om operatören använder underleverantörer. Operatören ansvarar gentemot staden vad gäller förfarandena i enlighet med denna anvisning och övrigt som överenskommits, även om tjänsten eller en del av den i själva verket produceras av någon annan aktör än operatören.

Med ”*fortskaffningsmedel*” avses små fortskaffningsmedel för allmänt bruk, vilka används genom elektronisk smarttelefonapplikation som operatören tillhandahåller, id-kort, lösenord eller något annat vanligt sätt att identifiera sig. Som färdmedel avses till exempel elsparkcyklar, vanliga eller eldrivna stadscyklar samt olika små elektroniska fortskaffningsmedel.

Som fortskaffningsmedel avses här även elektriska förflyttningshjälpmedel som Traficom definierat, såsom fortskaffningsmedel som stöder förflyttning till fots, lätta elfordon samt elassisterade och motoriserade cyklar.

Med ”*tjänst*” avses en tjänst som tillhandahålls av operatören, där kunder mot betalning får använda fortskaffningsmedel för att röra sig inom de begränsningar som ställts för tjänsten.

Med ”*användare*” avses en kund som använder den tjänst som operatören tillhandahåller.

3 Förutsättningar

Operatören ska följa alla lagar, författningar och övriga myndighetsbestämmelser som gäller för operatörens tjänster i Finland. Därtill är operatören skyldig att för tjänsten följa övriga standarder, normer och verksamhetsmodeller, som gäller i Åbo stad.

Operatören ansvarar för det som tas upp i denna anvisning även om operatörens verksamhetsmodell skulle innebära att tjänsterna köps av lokala underleverantörer. Operatören svarar för att det som staden förutsätter av operatören ska följas oavsett vem som i själva verket producerar tjänsterna.

Operatören ansvarar för nödvändiga försäkringar. Operatören ska informera användarna om försäkringsskyddets omfattning och villkor. Operatören ska vid begäran lämna in ett intyg till staden om företagets solvens och de försäkringar som krävs för verksamheten.

4 Koldioxidneutralitet

Operatören förbinder sig att verksamhetssätten för tillhandahållandet av tjänsterna är förenliga med hållbar utveckling. Operatören är skyldig att vid begäran rapportera utsläppen för tjänsterna åtminstone på årsbasis. Dessutom ska operatören ha en plan för vad denne gör för att minska eventuella utsläpp.

5 Att anvisa användarna och säkerhet

Operatören ska för sin del sörja för användarnas och övriga trafikanters säkerhet på alla möjliga sätt. Operatören ska anvisa användarna utifrån det som anvisas i lagen och av staden vad gäller rörlighet och parkering. Utöver trafikreglerna ska operatören anvisa användarna att beakta övriga trafikanters säkerhet och trivsel på gator, cykelbanor, trottoarer, gågator och övriga allmänna platser. Anvisningar ska ges då kunden registrerar sig som användare och därefter regelbundet. Operatören ska även anvisa användarna att

använda cykelhjälm vid användning av fortskaffningsmedel.

6 Fortskaffningsmedlen och deras underhåll

Fortskaffningsmedlen ska ha en tydlig ägare och operatören ska märka varje fortskaffningsmedel så att ägaren tydligt framgår.

Operatören ska också se till att de fortskaffningsmedel denne tillhandahåller uppfyller de gällande författningarna och bestämmelserna. De viktigaste bestämmelserna är vägtrafiklagen och ISO-standarderna (exempelvis 4210:2015). Fortskaffningsmedlens rätta plats i trafiken är enligt vägtrafiklagen som regel alltid på cykelbanan då man med fortskaffningsmedlet rör sig i en snabbare hastighet än gånghastighet. Då ska användarna av färdmedlen följa trafikreglerna för cyklister. Den högsta tillåtna hastigheten för eldrivna och elassisterade fortskaffningsmedel är 25 km/h, och då ska man hålla sig till cykelbanan eller vägbanan. Den högsta effekten på en elassisterad cykel får vara högst 250 W, elassistenten ska kopplas av när hastigheten uppnår 25 km/h och assistenten får endast fungera då man trampar. Eldrivna fortskaffningsmedel som kommer upp i en hastighet på över 15 km/h ska vara utrustade med en ljudsignalanordning, fram- och bakljus samt reflexer.

För att hejda hastigheterna ska operatören utveckla en teknisk lösning, med vars hjälp hastigheten på elassisterade eller rent eldrivna fortskaffningsmedel ska kunna begränsas till maximalt 10 kilometer i timmen i de områden som visas i tjänsten guidekartan. Dessutom ska det vid körning av fortskaffningsmedel säkerställas att hastighetsbegränsningarna i centrala Åbo följs. I en del av centrum är hastighetsbegränsningen 20 km/h. Begränsningarna ska beaktas överallt oavsett färdsätt.

Operatören ansvarar för att säkerställa att fortskaffningsmedlen uppfyller de ovannämnda kraven.

Operatören ska säkerställa att fortskaffningsmedlen som används är felfria och säkra att köra. Operatören ska ha ett system för underhåll och service för att säkerställa att de fortskaffningsmedel som ska användas ständigt hålls i ett lagenligt, tryggt och ändamålsenligt skick. Operatören ser till att ha en tillräcklig mängd personal för att upprätthålla underhålls- och servicesystemet. Operatören ska beskriva hur underhållet ska ordnas och vem som ansvarar för det.

7 Parkering

Fortskaffningsmedlen får inte parkeras på körbanor eller exempelvis på torg, trottoarer eller cykelvägar så att parkeringen kan störa andra som rör sig och trafiken eller orsaka risker för fall eller krock. Operatören ska sträva efter att säkerställa att fortskaffningsmedlen parkerats vid de ställningar eller parkeringsplatser som är avsedda för dem alltid när det är möjligt. Fortskaffningsmedlen ska parkeras på ett stadigt underlag, såsom asfalt, stenbeläggning eller betong, och inte på exempelvis gräsmattor.

Staden kan i samarbete med operatören fastställa virtuella (Geo-fencing) parkeringsområden dit operatören kan leverera de fordon som ska tas i användning. På grund av trafiksäkerheten, smidigheten i trafiken, framkomligheten på gatuområden och att det ska se snyggt ut kan staden i samarbete med operatören även hänvisa till andra begränsningar, såsom exempelvis områden som inte lämpar sig för parkering och områden där lägre körhastighet gäller. Områdena publiceras i **stadens karttjänst Guidekartan**. Staden förbehåller sig rätten att på guidekartan ändra de områden som inte lämpar sig för parkering och är begränsade till lägre körhastigheter. Staden ska dock utan dröjsmål meddela operatören om ändringar.

Operatören ska anvisa användarna av tjänsten om de områden där parkeringsförbud och lägre körhastighet gäller. Dessutom ska operatören med hjälp av tekniska lösningar eller prissättningen försöka motivera användarna att parkera på virtuellt fastställda parkeringsplatser. Dessutom ska operatören sträva efter att flytta bort fortskaffningsmedel som parkerats på störande sätt som till exempel på färdvägar eller ställen där de kan orsaka fara. Staden förutsätter att operatörerna ordnar ”parkeringspatruller” för att snygga upp efter kundernas parkering av färdmedlen. Operatörerna kan genomföra patrullerna antingen ensamma eller tillsammans med andra operatörer.

8 Den operativa verksamheten och förflyttning

Operatörerna ska använda sådan servicemateriel där det tydligt syns vem som är den aktuella operatören, till exempel genom logotyp. Dessutom ska kontaktuppgifter till operatörens kundtjänst framgå på servicematerielen. Servicepersonalen som flyttar på färdmedlen ska vara klädda i enlighet med operatörens framtoning.

Operatören ska dagligen följa var alla dess fortskaffningsmedel befinner sig och utan dröjsmål flytta på fortskaffningsmedel som orsakar fara eller omedelbar olägenhet.

Operatören ska reservera tillräckligt med personal, materiel och lagringsutrymme för flyttningarna.

Situationer som förutsätter flyttning är till exempel följande:

- Fara, hinder eller olägenhet orsakas för övrig trafik, räddningsverksamhet, parkering eller underhåll.
- Fortskaffningsmedel har hopats på området, gått sönder, övergetts eller hamnat utanför verksamhetsområdet.

Om operatören inte har vidtagit nödvändiga åtgärder kan staden flytta på fortskaffningsmedlen om de anses orsaka fara eller omedelbar olägenhet.

Allmänna områden är inte till för långvarig förvaring av fortskaffningsmedel. Vid behov flyttas fortskaffningsmedel, som varit oanvända en lång tid och anses övergivna, till ett mellanlager av staden. Då kan flyttnings- och lagringskostnaderna debiteras operatören. Vid flyttning tillämpas staden allmänna praxis vid flyttning av färdmedel som anses övergivna.

Fortskaffningsmedel för allmänt bruk får inte störa arbetet för stadens underhåll. Därför ska operatörerna fästa extra uppmärksamhet på den operativa verksamheten och flyttningen av fortskaffningsmedlen under de årstider då gatuområdena putsas från exempelvis sandningssand, fallna löv eller snö. Speciellt vintertid är underhållsarbetet varierande till sin karaktär, så operatören ska följa väderleken och fortskaffningsmedlen ska ständigt hållas så snyggt som möjligt i terrängen. Dessutom ska parkering av fortskaffningsmedlen på vintern undvikas längs cykelrutter med effektiverat vinterunderhåll.

Operatören kan i sin verksamhet använda särskilda ställplatser, dit flera elsparkcyklar i taget lämnas för användarna. Dessa områden ska befinna sig så att det går att komma dit med operatörens materiel genom att följa vägtrafiklagen samt smidiga och goda trafikpraxis. Operatören ska komma överens om dessa parkeringsställen tillsammans med staden.

9 Feedbacksystem och samarbete

Operatören ska ha tydliga kundtjänst- och kommunikationskanaler (exempelvis telefon och mobilapplikation) och tillräckliga resurser för att behandla feedback. Feedbacksystemet ska vara kopplat till applikationen som fortskaffningsmedlen hyrs via. Från kundtjänstsystemen ska det gå att få information om säker användning av fortskaffningsmedlen, och det ska kunna gå att ställa frågor och reklamera om tjänsten i systemen. Operatören skriver upp telefonnumret till kundtjänsten och andra nödvändiga kontaktuppgifter på alla sina fortskaffningsmedel.

Operatören ska kunna betjäna användarna på finska. Betjäning även på svenska och engelska rekommenderas. Kundtjänsten ska kunna betjäna användarna åtminstone under fortskaffningsmedlens användningssäsong. Operatören anvisar kunderna att rapportera fel och andra problem med fortskaffningsmedlen direkt till operatören. Operatören säkerställer också att andra än användarna av tjänsten har möjlighet att kontakta operatören. Operatören ska också anmäla sina kontaktuppgifter så att feedback som kommit till staden kan dirigeras dit för behandling.

Operatörerna och stadens företrädare håller varandra uppdaterade om tjänsten och förändringar och annat liknande som påverkar den. Företrädarna träffas vid behov för att säkerställa samverkan och utveckla verksamheten. Även andra nyckelaktörer kan delta i mötena.

10 Insamling, användning och utnyttjande av data

Ny teknologi utvecklas snabbt och ger helt nya möjligheter för att förbättra servicen i staden. Åbo stad har som målsättning att verka i den internationella toppen av den digitala plattformsekonomin för utnyttjande av data. Därför delar deltagarna sinsemellan information för att främja den lätta trafiken och dess säkerhet samt för trafikplaneringens behov.

Operatören delar anonymiserade resedata med staden. Rekommendationen är, att data även delas öppet utifrån möjligheter, så att det kan användas exempelvis av stadens myndigheter i trafikplaneringen. Koppling till de informationssystem som staden använder ska vara möjlig via gränssnitt.

Åbo stad kommer att på servicekartan publicera ett rörelsepanorama där positionsdata i realtid för tjänsteleverantörens lediga fortskaffningshjälpmedel visas. För visning av positionsdata ber vi operatörerna följa standarden General Bikeshare Feed Specification (GBFS) version 2.2 (**https://github.com/NABSA/gbfs/blob/v2.2/gbfs.md**). Därifrån speciellt free_bike_status och station_information. Tjänsteleverantörerna förbinder sig att meddela staden adressen till gränssnittet där informationen hämtas i formatet JSON.